

Miscel·lània

fet, aquest darrer ítem l'ha aconseguit. Arqueologia no és dormir en una trinxera disfressat de combatent. Arqueologia no és inventar-se hipòtesis que poden quedar bé de cara al públic. Arqueologia no és teatre, no és una farsa, sinó que és allò que fa temps que, des de dins, intentem remarcar: una disciplina amb metodologia científica. La difusió i la didàctica són primordials per aquest reconeixement, i la televisió pot ser un bon mitjà per a dur-ho a terme, sempre i quan es faci bé. I, curiosament, hi ha exemples positius produïts per la mateixa cadena, com el capítol *Redibuixant la memòria històrica*, emès el 6 d'octubre pel programa *Quèquicom*. Val la pena compararlo amb el de *Sota Terra* i extreure, cadascú, conclusions pròpies.

BIBLIOGRAFIA

- ALONSO, P. (2008), "Reflexiones en torno a una Arqueología de la Guerra Civil: El caso de Lacia (León, España)", a *MUNIBE (Antropología-Arkeologia)*, núm. 59, pp. 291-312.
- GONZÁLEZ RUIBAL, A. (2007): "Making things public. Archaeologies of the Spanish Civil War", a *Public archaeology*, vol. 6, núm. 4, pp. 203-226.
- GONZÁLEZ RUIBAL, A. (2009): "Arqueología y Memoria Histórica", a *Patrimonio Cultural de España*, 1, pp. 103-122.
- GUIL, J. (2010): "TV3 confunde el grabado de un niño con un soldado de la Guerra Civil", *ABC*, 10 d'agost de 2010. Versió electrònica: <http://www.abc.es/20100810/comunidad-catalunya/confunde-grabado-nino-soldado-20100810.html> (consultat 20 de setembre de 2010).
- ÍÑIGUEZ, D. i SANTACANA, J. (2003): *Les fosses d'Albinyana. Guerra Civil 1936-1939*, Raventós-Suau, Calafell.
- MORÍN, J., ESCOLÁ, M., AGUSTÍ, E., BARROSO, R., i PÉREZ-JUEZ, A. (2002): "El yacimiento de 'Casas de Murcia' (Villa de Vallecas). Excavaciones arqueológicas en un fortín republicano en la segunda línea de defensa de Madrid capital", a *MILITARIA. Revista de Cultura Militar*, vol. 16, pp. 139-164.
- [<http://blogs.tv3.cat/quequicom>] *Quèquicom*: versió digital del capítol. Accés el 10 d'octubre de 2010.
- [<http://www.tv3.cat/sotaterra>] *Sota Terra*: plana web. Accés el 20 de setembre de 2010.

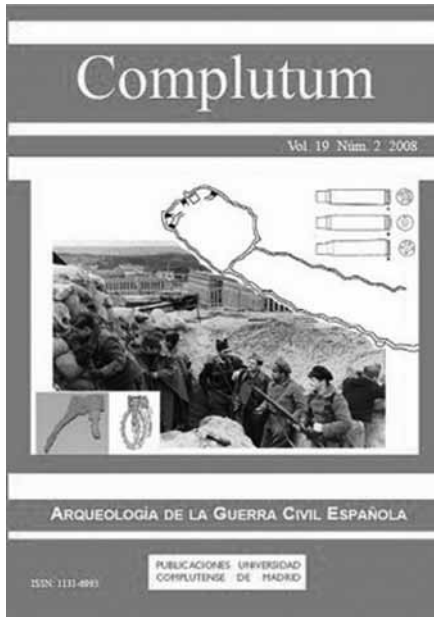
Gemma Cardona Gómez.

Departament de Didàctica de les Ciències Socials. Facultat de Formació del Professorat. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. Despatx 120, Planta 1, Edifici de Llevant. Universitat de Barcelona. 08035. Barcelona. g.cardonagomez@gmail.com

GONZÁLEZ RUIBAL, A. (ED.) (2008): "ARQUEOLOGÍA DE LA GUERRA CIVIL ESPAÑOLA", COMPLUTUM, 19 (2). UNIVERSIDAD COMPLUTENSE DE MADRID, MADRID.

L'any 2008, la revista *Complutum* de la UCM dedicava un monogràfic a l'Arqueologia de la Guerra Civil. Malgrat el caràcter obert de la publicació, deixà clar quin és el gran forat historiogràfic de l'arqueologia practicada al segle XXI a nivell estatal: l'escassa atenció que la disciplina ha dedicat a les etapes contemporànies. Així doncs, la creixent atenció dels arqueòlegs vers les restes de la Guerra Civil i el Franquisme no té un espai

propi on divulgar les seves investigacions i fer públics els seus resultats.

El monogràfic és, doncs, una compilació heterogènia de treballs pioners en el seu camp i en la seva regió (fins i tot en l'Estat sencer, podríem dir). Tot i així, es distingeixen dos grans blocs temàtics importants, acompanyats d'altres articles de més difícil classificació.

En primer lloc, trobem un conjunt d'articles al voltant d'investigacions arqueològiques sobre restes militars de batalles i/o accions defensives. S'hi descriuen la metodologia emprada en les intervencions, sempre de caràcter interdisciplinari ja que requereixen tant de la més metòdica pràctica arqueològica com de la investigació històrica més clàssica basada en l'estudi de fonts documentals. Aquests articles transmeten

també les característiques i problemàtiques pròpies de la investigació arqueològica de la Guerra Civil i el Franquisme. La iniciativa per a la recerca pot procedir de l'àmbit civil, acadèmic (en poques ocasions) o fins i tot públic, però malauradament un canvi de signe polític en les administracions públiques implicades pot convertir-se en un obstacle per a la investigació, pel projecte de conservació i per la posada en valor del patrimoni resultant.

Un segon bloc temàtic ens apropa a una arqueologia de caràcter "combatiu", dedicada a l'excavació i l'estudi de fosses i altres restes del sistema repressiu franquista, com ara els penals. Tot i el que González Ruibal, l'editor del monogràfic, diu en l'article introductor –"decidir hacer arqueología de la Guerra Civil ya es en sí un gesto político"–, els autors d'aquests articles volen donar un pas més en aquest compromís ja implícit. Advoquen per la doble funcionalitat de l'arqueologia, emmarcant els seus treballs en l'àmbit de la investigació dels crims contra els Drets Humans, fet que requereix la conjugació amb pràctiques específiques com ara la investigació forense. Si bé la intervenció arqueològica ha de servir per a fer una revisió de la historiografia clàssica sobre el conflicte –la qual té les seves limitacions a l'estar basada només en fonts bibliogràfiques o d'arxius–, també ha de complir una funció social amb un pes específic en el present. Els resultats d'aquestes investigacions haurien de servir com a proves dins d'un àmbit jurídic que persegui l'acció repressiva del Franquisme. Malauradament, el context polític-jurídic estatal encara no ho permet. Com a contrapunt a la situació en que es troba el

Miscel.lània

binomi acció judicial-arqueologia a Espanya, es pot llegir a la revista un interessant article sobre la història de les investigacions al voltant de la repressió a Amèrica Llatina, on els resultats d'aquestes han acabat formant part de processos penals.

Finalment, cal destacar els articles que tanquen el monogràfic pel seu caràcter innovador. D'una banda, es presta atenció als grafitos de l'antic penal de Camposancos, els quals constitueixen una nova font testimonial d'una història silenciada: la vida a les presons. D'aquesta manera els autors aborden la història personal i emocional de reclusos i carcellers, així com els seus mecanismes de supervivència i la visió personal i col·lectiva del conflicte. D'altra banda, també es tracta l'aplicació de la teoria arqueològica desenvolupada per l'Arqueologia del Paisatge. Aquesta permet abordar, a partir d'un sol paratge, diferents punts de vista del conflicte: el paisatge esdevé un palimpsest d'experiències segons el rol de cada individu. Les experiències deixaren petjades que són identificables i, per tant, susceptibles de ser objectes d'estudi. Des de l'abric on vivien els guerrillers a les plaques de l'escut de la Falange. D'història viscuda a història abandonada. I d'història abandonada a història explicada.

Així doncs, el monogràfic és un bon aparador per una pràctica arqueològica incipient on hi treballen des d'arqueòlegs formats per a estudiar la Prehistòria fins a historiadors especialistes en la Guerra Civil, passant per testimonis encara vius. Enmig d'un clima polític encara en debat, però, aquesta pràctica sembla conformar-se dins una legislació de consens poc efectiva i un món

acadèmic estatal encara escèptic davant la conjugació de la metodologia arqueològica i l'estudi d'etapes contemporànies. En definitiva, és una pràctica plena de llums i ombres però que deixa entreveure un gran ventall de possibilitats per seguir avançant en els resultats. La societat ho reclama; una creixent part dels professionals ho reclama; atindrà la política aquestes reclamacions?

Tania Polonio Alamino.

Historiadora i arqueòloga
C/ Praga, 25, 2 1^a. 08024. Barcelona.
polonio.tania@gmail.com